

Naš komentar

Še pred nekaj meseci so vodilni politiki v Ljubljani in Zagrebu hiteli zatrjevati, kako odločno nasprotujejo predlogu, naj se uvede nekakšen davek — govorili so o 1.500 dinarjev — na vsako potovanje, ki ga jugoslovanski državljani opravi v tujini. Proti se je bila izrekla tudi pristojna komisija skupščine SR Slovenije, češ da takšen ukrep ne bi bil utemeljen niti v političnem niti v gospodarskem pogledu. V nedeljo, 17. t.m., pa je med javnost kot strela z jasnega treščila vest, da je beograjska zvezna vlada izdala odlok, ki korenito spreminja eno temeljnih, več kot dve desetletji uveljavljenih smernic jugoslovanske politike, saj je za njene državljane dejansko zaprla meje. Težko si namreč moremo predstavljati, da bo jugoslovanski državljani mogli in hoteli položiti »na oltar domovine« 5 tisoč dolarjev (to je pol milijona starih dinarjev) samo zato, da bo lahko enkrat »pokukal« čez mejo.

Vsakdo razume, da ima državna oblast pravico in dolžnost sprejemati tudi izredne ukrepe, če so v nevarnosti ali hudo ogrožene življenjske koristi države in njenih državljanov. Jugoslavija, kot znano, v zadnjih letih preživlja zelo hudo gospodarsko krizo, saj je med drugim zadolžena v tujini za nič manj kot 20 milijard dolarjev. Spričo takšnega stanja je jasno, da so morali nekaj korenitega ukreniti in se je treba le čuditi, da niso še prej segli po ukrepih, ki naj zlasti preprečijo nepotrebni odliv dinarjev in deviz v tujino. V Italiji so vsaj že šest let v tem pogledu v veljavi zelo strogi ukrepi, saj vsak italijanski državljani dobro ve, da ga čaka zapor, če ga na meji dobijo z večjo vsoto lir ali tuje valute. Do zdaj so bili v Jugoslaviji mnogo bolj »liberalni«, saj še nismo slišali o kaki zaporni kazni za kršitelje predpisov, temveč le o manjši ali večji globi, ki jo je kršitelj navezadnji rad poravnal. V bistvu pa dosednji predpisi niso imeli učinka, kot smo lahko ugotavljali v Trstu, kamor so dnevno prihajale cele trume jugoslovanskih državljanov, povečini z oddaljenega Juga, z ogromnimi vsotami dinarjev in tudi drugih valut, ki so jih mnogokrat enostavno zapravljali.

Takemu stanju je bilo seveda nujno narečiti konec. Toda pri tem nastane vprašanje, ali res ni bilo mogoče zadeve drugače urediti kot z dejanskim zaprtjem meje? To namreč pomeni kratenje oziroma hudo omejevanje ene temeljnih človekovih svoboščin, kar ni v skladu z duhom in črko helsinške listine, med drugim je bila

dalje na 2. strani ■

Tišina na mejnih prehodih in Slovenci v Italiji

Jugoslovanska zvezna vlada, ki jo vodi zdaj, kot znano, Milka Planinc, nekaj važnih resorjev pa imajo v rokah slovenski ministri, tako npr. tudi notranje ministrstvo (Dolanc), je sprejela v nedeljo povsem nepričakovano nekaj strogih ukrepov, katerih namen je predvsem ta, da bi onemogočili odnašati v tujino tuje valute in tudi dinarje. Jugoslavija bi morala do konca leta plačati okrog pet milijard dolarjev dolgov v tujini, od tega dve milijardi obresti, ostalo pa zapadle dolgove. Turistična sezona pa je bila letos precej slaba, menda kakih 13 odstotkov manj kot lansko leto, tako da je odpadlo tudi upanje, da se bo nabrala potrebna množina tuje valute s tujskim prometom. Zato po presoji zvezne vlade ni drugega izhoda, kakor s strogo zaporo onemogočiti odnašanje v tujino tistih tujih valut, ki prihajajo v državo z nakazili okrog enega milijona jugoslovanskih delavcev, ki delajo v tujini, pa imajo družine v Jugoslaviji, in drugih izseljencev. V jugoslovanskih bankah je vloženih baje za okrog tri milijarde dolarjev trdnih valut, kajti tam je mogoče — v nasprotju z Italijo — vložiti v banke tudi tuje valute in varčevalci dobijo tiste vsote tudi izplačane v tuji valuti ali pa tudi v domači, če želijo.

Tisti, ki so odgovorni za jugoslovansko gospodarstvo in finance, predvsem seveda zvezna vlada, so se torej znašli v hudem precepu, iz katerega se menda niso znali

ali mogli drugače izviti kakor z ukrepi, ki so jih sprejeli v nedeljo. Edina tolažba bi bila, če bi bili ti ukrepi samo začasni, časovno omejeni, vendar ni bil nakazan nikak rok, do kdaj naj bi trajali, in iz izjav predsednice zvezne vlade Milke Planinc se da celo sklepati, da bodo ukrepi ostali v veljavi vsaj par let.

Italijanska vlada je že poklicala na pogovor jugoslovanskega veleposlanika v Rimu in mu predložila, da pomenijo ti ukrepi kršitev vseh italijansko-jugoslovanskih sporazumov o medsebojnem prometu ljudi in blaga. Po mnenju italijanske vlade je bil s tem prekršen sporazum o maloobmejnem prometu, sporazum, ki je bil ravno letos spomladi obnovljen in razširjen in ki predvideva neomejeno prehajanje meje z obeh strani z obmejnimi izkaznicami in tudi določa, koliko vrednosti v denarju in blagu lahko nesejo ljudje s seboj čez mejo brez carine. Prav tako pa so jugoslovanski utensjevalni ukrepi prizadeli tudi druge gospodarske sporazume med obmejnimi pcdročji. Jugoslovanski veleposlanik je odgovoril, da so tako stroge ukrepe narekovali nujni gospodarski vzroki, glede na to, da mora Jugoslavija nujno zbrati pet milijard dolarjev za plačilo letos zapadlih obbrokov dolga v tujini, ki znaša v celoti okrog 20 milijard dolarjev, s čimer je najbolj zadolžena država vzhodne Evrope.

dalje na 2 strani ■

Razlaščenja in prepovedi

Postopki oblasti za uresničitev »hitre ceste« po tržaški pokrajini te dni ponovno dokazujejo, kako oblasti in večina sploh kažejo malo spoštovanja do življenjskih vprašanj naše narodne skupnosti, do potreb kmetijstva, do obvarovanja okolja in krajine.

Zadnji dogodki le potrjujejo vtis, da gre za kolonialni odnos do naše zemlje, saj si leto za letom sledijo razlaščenja in »velikopotezna« načrtovanja brez posluha za voljo prizadetega prebivalstva.

Slovenci ne zahtevamo le poštene odškodnine in hitrega izplačila (brez čakanja po več kot deset let, ki je v tolikih primerih značilno). Zahtevamo, da prizadeto prebivalstvo, da naša narodna skupnost soodloča o vseh načrtih, ki zadevajo naše ozemlje. Zahtevamo, da se razlastitve omejujejo

na dokazano nujne in neodložljive primere. Zahtevamo, da kot narodna skupnost prejmemo za odtujeno zemljo protivrednosti v obliki uslug, pravic in objektov, ki koristijo celotni skupnosti in vsaj delno nadomestijo izgube zemlje.

Mladina Slovenske skupnosti zato pozdravlja odločne pobude lastnikov, kmetov in njihovih zastopnikov (na primer zadruge »Naša zemlja«) v obrambo lastnih zakonitih pravic. Gre za vprašanje nas vseh. Pozitivno je dejstvo, da se je premagalo malodušje, značilno, recimo, ob razlastitvenih načrtih za prosto industrijsko cono na občutljivem ozemlju našega Krasa.

Oblasti pa ne segajo le po naši zemlji. Odrekajo nam tudi pravico do rabe našega

dalje na 4. strani ■

RADIO TRST A

Tišina na mejnih prehodih...

■ NEDELJA, 24. oktobra, ob: 8.00 Poročila; 8.30 Kmetijska oddaja; 9.00 Sv. maša iz župne cerkve v Rojnu; 10.30 Mladinski oder: »Emil in detektivi«; 11.00 eSstane z...; 11.15 Nabožna glasba; 11.45 Vera in naš čas; 12.00 Narodnostni trenutek Slovencev v Italiji; 12.30 Glasba po željah; 13.00 Poročila; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Nediški zvon; 14.40 Sport in glasba ter prenosi z naših kulturnih prireditve; 19.00 Poročila.

■ PONEDELJEK, 25. oktobra, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Dodaj življenje letom, ne samo leta življenju! 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Gioacchino Rossini: Otello; 11.30 Beležka; 12.00 Gledališki glasovi po stezah spominov; 12.40 Cecilijanka '81; 13.00 Poročila; 13.20 Gospodarska problematika; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Roman v nadaljevanjih (umetniško branje): Branko Hofman: »Noč do jutra«; 14.55 Naš jezik; 15.00 Sport; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Kvartet violončelov, ki ga sestavljajo Miloš Mlejnik, Matija Lorenz, Stanislav Demšar in Edi Majaron; 18.00 Od Milj do Devina; 19.00 Poročila.

■ TOREK, 26. oktobra, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Povejmo še kaj o otrocih; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Gioacchino Rossini: Otello; 11.35 Beležka; 12.40 Cecilijanka '81; 13.00 Poročila; 13.20 Glasba po željah; 14.00 ratka poročila; 14.10 Roman v nadaljevanjih (umetniško branje): Branko Hofman: »Noč do jutra«; 14.30 Kam, Peter Pan?; 15.30 Evergreeni; 16.35 Instrumentalni solisti; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Z besedo o glasbeni umetnosti; 18.00 Odprti dramski val; Matjaž Kmecl: »Slovenski vaški pogreb«; 19.00 Poročila.

■ SREDA, 27. oktobra, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Sprehodi po tržaških predmestjih; 10.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Beležka; 12.00 Pod Matajurian; 12.40 Zbor »Hrast« iz Doberdoba; 13.00 Poročila; 13.20 Nacionalno vprašanje v zadnjih desetletjih cesarsko-kraljevega Trsta; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Roman v nadaljevanjih (umetniško branje): Branko Hofman: »Noč do jutra«; 14.30 Glasbene skice; 14.55 Naš jezik; 16.00 Tri slovenske sestre: 130 let Družbe sv. Mohorja; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Planistka Ada Močnik; 18.00 Na goriškem valu; 19.00 Poročila.

■ ČETRTEK, 28. oktobra, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Slovenci v Združenih državah Amerike in njihova dejavnost med prvo svetovno vojno; 8.45 Glasbena matineja; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 11.30 Beležka; 12.40 Cecilijanka '81; 13.00 Poročila; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Roman v nadaljevanjih (umetniško branje): Branko Hofman: »Noč do jutra«; 14.30 Otroški kotiček: »To je pa laž«; 15.00 Beseda ni konj; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Glasbeni popoldnevi v repentabrski cerkvi: Dina Slama — klavikord in klavičembalo; 18.00 Četrtekova rsečanja; 19.00 Poročila.

■ PETEK, 29. oktobra, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 11.30 Beležka; 12.00 Pogovori o kulturi; 12.40 Cecilijanka '81; 13.00 Poročila; 13.20 Naša gruda; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Roman v nadaljevanjih (umetniško branje): Branko Hofman: »Noč do jutra«; 14.55 Naš jezik; 16.35 Instrumentalni solisti; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Dekliški zbor Devin, ki ga vodi Herman Antonič, ob 10-letnici obstoja; 18.00 Kulturni dogodki; 18.40 Kako ti je ime?; 19.00 Poročila.

■ SOBOTA, 30. oktobra, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 9.00 Sobotni trim; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 11.30 Beležka; 12.00 »Glas od Režije«; 12.40 Cecilijanka '81; 13.00 Poročila; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Roman v nadaljevanjih (umetniško branje): Branko Hofman: »Noč do jutra«; 14.30 Otroški kotiček: »Najdihojca«; 15.00 Iz studija neposredno; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Sopranistka Ljuba Berce Košuta in pianistka Anna Luci Sanvitale izvajata samospeve Ivana Grbca; 19.00 Poročila.

Izdajatelj: Zadruga z o. z. »Novi list« — Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157 — Odgovorni urednik: Drago Legiša — Tiska tiskarna Graphart. Trst, ulica Rossetti 14, tel. 772151

■ nadaljevanje s 1. strani

Dejstvo je, da so od ponedeljka mejni prehodi na Tržaškem takorekoč mrtvi. Iz Trsta je izginila pestra množica obiskovalcev in kupcev iz notranjosti Jugoslavije. Ukinjene so bile že vse avtobusne linije, ki so povezovale Beograd in druge kraje v notranjosti Jugoslavije s Trstom in ki so bolj ali manj redno prevažale v Trst kupce iz južnejših republik Jugoslavije. Ukinjena je bila tudi že avtobusna linija med Reko in Trstom. Ostala je le sobotna linija Reka - Trst. Tržaški trgovci so zaskrbljeni in so že posredovali pri vladi, naj kaj stori, da se ukrepi, sprejeti v Jugoslaviji, vsaj omilijo, če že ne preklicajo. Baje je tudi vlada SR Slovenije že posredovala v Beogradu, da se ukrepi omilijo ali delno spremenijo, kar zadeva Slovenijo, kajti prebivalstvo Slovenije je od njih posebno prizadeto. Tu seveda ne gre samo za gospodarske posledice, za nakupe, ampak za veliko več. Slovenski narod ne živi samo znotraj mej Jugoslavije, ampak sega tako na Primorskem kot nasproti Avstrije daleč v notranjost sosednih držav. Novi ukrepi grozijo globoko zarezati v živo narodno tkivo. Lahko pretrgajo človeške, pa tudi kulturne vezi med Slovenci onstran in tostran meje. Teh vezi je nešteto in vsakovrstnih, kot

Naš komentar

■ nadaljevanje s 1. strani

prav Jugoslavija eden glavnih akterjev, pri njenem oblikovanju.

Zadnji ukrep beograjske zvezne vlade enostransko, korenito spreminja tudi videmski sporazum, ki ureja osebni promet na območju vzdolž italijansko-jugoslovanske meje, saj bodo odslej imetniki prepustnic smeli prekoračiti mejo le petkrat letno, ne da bi jim bilo treba položiti vsoto 5 tisoč, oziroma še več dinarjev. Tu gre za korenito spremembo meddržavnega sporazuma, na katerega so bili predstavniki obeh držav upravičeno ponosni predvsem zaradi njegovih učinkov in posledic na političnem področju, saj se še vsi spominjamo, kaj je za prebivalstvo ob meji predstavljalo njeno zaprtje.

Slovenci v Italiji, ki so se ob podpisu videmskega sporazuma pred tolikimi leti naravnost oddahnili, so zaradi zadnjega odloka zvezne vlade v Beogradu hudo zaskrbljeni, in sicer ne samo zaradi škode, ki bo nujno nastala v gospodarskem pogledu, temveč tudi in zlasti glede na dejstvo, da bo odslej silno otežkočen stik z rojaki v matični državi, kar pa je bistvenega pomena za obstoj in nadaljnji razvoj slovenske narodne manjšine. Stiki, sodelovanje, skratka enotni kulturni prostor, ne glede na mejo, pa so vrednote, ki se jim Slovenci kot narodna manjšina v Italiji ne morejo in nočejo odpovedati.

je pač pri vsakem živem, enotnem narodnem organizmu. Računa se, da bo samo Slovensko stalno gledališče v Trstu izgubilo zaradi teh ukrepov okrog 3.000 gledalcev na leto. Veliko slovenskih ljudi v Trstu, zlasti prodajalk in prodajalcev, bo izgubilo službo.

Pomisliti je treba tudi na neštete kulturne in druge vezi, ki so se stkale v obdobju »odprte meje« med slovenskimi pa tudi drugimi Tržačani in ljudmi na oni strani meje. Kako bo z obiskom na drugih slovenskih prireditvah na tej strani meje?

Čudno je, da so bili sprejeti tako radikalni ukrepi brez poprejšnjega posvetovanja z vlado SR Slovenije, ki je bila, kot znano, enako pa tudi vlada SR Hrvatske, že od vsega začetka, odkar se je začelo govoriti o takih ukrepih, odločno proti njim. In na to so se ljudje v zamejstvu, zanesli.

Mogoče bo jugoslovanska vlada s temi ukrepi dosegla nekaj tistega, kar je z njeni hotela doseči, namreč prihranek na tujih valutah, toda obenem jih bo tudi precej izgubila, kajti novi ukrepi s svojo oostrostjo, npr. kar zadeva zaplembo avta za vsak valutni prekršek na meji, neglede če gre za domačega ali tujega potnika, bodo marsikaterega, če ne večino italijanskih in drugih državljanov zastrašili, da se ne bodo upali podati na pot v sosednjo državo.

Po našem mnenju bi moralo iti vsekakor samo začasne, delno tudi premalo pretehtane ukrepe, ki bi morali biti v interesu same Jugoslavije, predvsem pa v interesu slovenske manjšine na tej strani meje čimprej omiljeni ali popolnoma odpravljeni. V Jugoslaviji bo mogoče odpravljati krizo in jo končno povsem odpraviti le s tistim, kar so mnogi odgovorni jugoslovanski politiki, državniki, gospodarstveniki in sociologi že nešteto krat poudarili: z doslednim vztrajanjem pri sistemu samoupravljanja, ki naj bi decentraliziral, ne pa centraliziral gospodarsko in finančno dejavnost in reduciral na minimum državne posege. Zdi se nam, da bi k temu veliko pripomoglo, če bi prepustili podjetjem samim, da urejajo svoje račune s tujino, država pa naj si ne bi prevzemala odgovornosti zanje ter naj bi se posvetila rajši drugim, nujnejšim nalogam. Sproščena naj bi bila tudi turistična dejavnost, v njej naj bi zadobila zasebna dejavnost in podjetnost bolj proste roke. V vseh podjetjih in v vsej Jugoslaviji je še veliko rezerv te vrste, npr. ravno v trgovini in gostinstvu. Zakaj ne bi mogli kupiti Sarajevčani, Beograjčani ali Skopjani kavbojk, kave in drugega v svojem mestu? Samoupravljavska trgovska podjetja naj bi uvozila na lastne stroške in riziko toliko tega blaga, kolikor ga lahko prodajo, in s pestro izbiro, tako da bi si ljudje prihranili čas in denar za potovanje v tujino. Kdor bi plačal v tuji valuti, ki jo dobi od sorodnikov v tujini, pa toliko bolje, lahko bi dobil kak popust. Mislimo, da je potrebno malo več iznajdljivosti, pa bi se dalo vse rešiti. Zasebna podjetnost (gostilne, restavracije, manjši hoteli) bi delala tudi v gostinstvu čudeže ter bi prinašala dragocene valute. To velja tudi za obrt, kmečki turizem, prevoznništvo, manjša gradbena podjetja, poljedelstvo, živinorejo in sadjerejo.

Iskanje narodnega izvora

V zadnjem času se je v zvezi z dogodki v Libanonu in z atentatom na judovske vernike in otroke v Rimu spet veliko pisalo in govorilo o rasizmu, pri čemer pa se je ponovno pokazalo, da nekateri sploh ne ločijo med rasizmom in narodno zavestjo. Toda kakor mora imeti vsak človek jasno zavest o sebi, o svojem jazu in o svojem pomenu ter mestu v družbi, tako mora imeti tudi vsak narod jasno zavest o sebi, o svoji preteklosti in sedanjosti, o svojem pomenu in vlogi v mednarodnem občestvu. Treba pa je poznati in razumeti tudi vlogo in zgodovino drugih narodov, posebno tistih, ki jih je napravila usoda za naše sode ali s katerimi smo prisiljeni živeti v dotiku, kot npr. z judovsko narodno skupnostjo. Ravno pomanjkanje poznanja in razumevanja za judovsko zgodovino je bilo krivo, da so se porajali in se še porajajo predsodki ali celo sovraštvo do judovskih manjšin po svetu in do judovskega naroda kot celote. Judovski narod je bil že od časa rimskega cesarja Tita v prvem stoletju po Kr., ki je razdejal Jeruzalem in razpršil Jude na vse štiri strani neba, najbolj preganjan in zatiran narod na svetu. Če se je ohranil, je to pripisati le izrednim odlikam tega naroda, predvsem njegovi navezanosti na lastno vero in kulturno tradicijo, medsebojni povezanosti, čutu za skupnost in izredni inteligenci, ki pa seveda v bistvu ni dar narave, ampak logičen sad judovske kulture, ki je postavljala posamezniku in tudi že otroku velike zahteve.

Judje so lahko vsem, tudi nam Slovencem, vzgled ljubezni do svojega naroda tudi v njegovih nesrečah in zvestobe svojim narodnim tradicijam. Ta zvestoba pa korenini v njihovem svetem pismu, v bibliji, ki je dejansko zgodovina judovskega ali z drugo besedo izraelskega naroda. Judje se počutijo s svojimi predniki kot ena sama velika skupnost živih in mrtvih in v otrokih vidijo svojo narodno bodočnost, svojo srečo in upanje, zato jih zelo ljubijo in jim posvečajo posebno skrb. Starši in otroci so čimveč skupaj.

Pri nas Slovencih kažejo nekateri nevoljo, če se kak naš zgodovinar kaj več ukvarja z vprašanjem našega narodnega izvora in naših narodnih in kulturnih tradicij. V tem vidijo nekaj nacionalizem in nacionalno mitologijo, kot pravijo temu. Radi bi jo nadomestili z raznimi suhoparnimi modernimi teorijami o narodu. Po teh teo-

rijah so narodi nastali šele z nastankom modernih nacionalnih držav, kar v bistvu pomeni, da so moderne države ustvarile narode, ne pa obratno, moderne države pa da je ustvaril kapitalizem, ki si je iskal tržišča. Ravno Judje pa so eden najbolj prepričljivih dokazov, da te teorije ne držijo, kajti judovski narod je že obstojal, ko še ni bilo kapitalizma, in je obstojal dolgo dobo, ko ni imel lastne nacionalne države. Že v starem veku, kot tudi v srednjem veku pa je bilo še nešteto drugih narodov z močno razvito narodno zavestjo, kot nam priča zgodovina, od Feničanov, Babiloncev, Egipčanov, Grkov in Rimljanov do Savov, Gotov, Švedov, Norvežanov, Dancev, Hunov, Čehov, Poljakov, Madžarov in drugih. Tudi Slovenci smo narod, katerega zgodovina in narodna zavest segata daleč v prvo tisočletje po Kristusu, vsaj v šesto stoletje in v dobo kralja Sama ter še dalje nazaj, do koder lahko zasledujemo slovensko zgodovino po pisanih virih. Če se kak zgodovinar trudi, da razkrije ali bolje rečeno prežene temo, ki ovija začetke in rano dobo našega naroda, to ni ne rasizem ne nacionalizem, ampak upravičena želja

in težnja znanstvenikov, pa tudi celotnega naroda, da si pride na čisto o svoji narodni identiteti, kakor želi in hoče tudi vsak količjak izobrazen človek vedeti, odkod izvira njegov rod in kdo so bili njegovi predniki. To ga potrjuje v njegovi identiteti in utrjuje v njem občutek osebnega in človeškega dostojanstva.

Ravno to, da si Slovenci sami dolgo dobo v modernem času, zlasti v preteklem stoletju in v začetku tega stoletja, nismo bili na jasnem o svoji resnični narodni in kulturni identiteti, je bilo krivo, da smo molče, brez protesta in brez protidokazov prenašali poniževalne trditve tujih zgodovinarjev o naši zgodovini, posebno o naši rani zgodovini. Naši zgodovinarji so molčali, ko so npr. pangermansko usmerjeni avstrijski, pa tudi drugi zgodovinarji trdili neumnost, da so nas Obri pritirali s seboj v Srednjo Evropo kot svoje sužnje, ali ko so v zgodovinskih revijah in knjigah objavljali razprave, v katerih so lažno in napačno tolmačili starodavne dokumente o koroških slovenskih kmetih svobodnjakih. Ko so npr. v njih našli izraze »gúrca«, so jih tolmačili v takem smislu, kakor da pišejo dokumenti o kurah (kurca), ki da so jih redili posamezni kmetje, medtem ko so pisali v resnici o kmetijah. Beseda »gúr-

dalje na 8. strani ■

Pretiravanja o Cirilu in Metodu

Ena zadnjih števil revije »Katoliški misijoni« prinaša namesto uvodnika kratek članek »Kaj bi danes storila sveta brata Ciril in Metod?«, s podpisom F.S. Žal najdemo v njem ponovljene vse že stokrat prelajnane teze našega cerkvenega zgodovinarja o obeh svetih bratih, tako da se zdi, da gredo avtorji takih propagandnih spisov mimo novejših raziskav in odkritij, ne da bi se sploh zmenili zanje in ne da bi jih sploh brali, kar je gotovo slabo znamenje za cerkveno zgodovinarstvo na Slovenskem oziroma v vrstah slovenskih duhovnikov. Tako npr. avtor tega članka v »Katoliških misijonih« še vedno vztraja ne samo pri pretirani trditvi, da sta Ciril in Metod »za več kot tisoč let« prehitela drugi vatikanski koncil, ampak tudi piše: »Njima je bilo jasno, da je treba vero oznanjati in Boga proslavljati v jeziku, ki ga narod pozna. Tedaj so bili mnogi mnjenja, da so za liturgijo uporabni samo trije jeziki: hebrejski,

grški in latinski. Po rodu sta bila Grka, verjetno pa sta že od detinstva znala tudi pogovorno slovanščino, saj so v okolici Soluna, kjer je družina živela, bili naseljeni Slovani«.

Iz tega pisanja bi sledilo, da sta Ciril in Metod prva prišla na idejo, da je treba evangelij oziroma sveto pismo, prevajati tudi v druge jezike. Toda tako idejo je imel že sredi 4. stoletja tudi gotški škof Wulfila, ki je prevedel evangelije in verjetno tudi staro zavezo svetega pisma v gotški jezik. Tega naši cerkveni zgodovinarji nikdar ne omenijo in seveda tudi ne dejstva, da se je v slovenskem cerkvenem oziroma liturgičnem in svetopisemskem jeziku ohranilo na stotine in stotine besed iz gotskega prevoda evangelijev, kar pomeni, da so se prevajalci evangelijev v slovenski oziroma slovanski jezik naslonili tudi na gotški prevod. To tudi pomeni, da sta si morala biti tedanja slovenščina in gotški jezik še precej blizu, zakaj bi si bili sicer prevajalci evangelijev v slovenščino izposojali besede pri gotškem prevodu?

Naravnost nerazumljivo je, da slovenski cerkveni zgodovinarji tega nočejo upoštevati, verjetno na ljubo stari »čudežni« tezi, da je sveti Duh razsvetlil svetega Cirila, da je lahko v enem samem letu tako obvladal slovenščino, po prejemu povabila, najgre misijonarit na Moravsko, da je bil sposoben že kar prevajati v slovenščino. Pa tudi druga teza, da so namreč v okolici Soluna bivali Slovani, ne drži, ker je ne potrjuje noben zgodovinski podatek. To je čista izmišljotina tistih, ki bi radi z njo razložili, kako da sta znala sveta Ciril in Metod tako dobro slovansko, da sta se lahko takoj lotila prevajanja v slovanski jezik. Resnica pa bo najbrž ta, da so že davno

dalje na 5. strani ■

Nova gledališka sezona SSG

Slovensko stalno gledališče v Trstu je v petek zvečer dvignilo zaveso letošnje gledališke sezone. Svoje letošnje delovanje so naši gledališčniki začeli s klasikom, rimskim komedijografom Plautom in njegovim »Hvalisavim vojakom«, ki je bil v slovenščini prvič uprizorjen. Prevod tega dela je izpod odličnega peresa prof. Alojza Rebula in prav gotovo je prevajalčeva zasluga, da je ta antični tekst tako živ in zanimiv tudi v slovenskem prevodu.

Mogoče je bila izbira tega Plautovega dela za uvod v novo sezono nekoliko pre nagljena, vseeno pa je nedvomno res, da je komedija, ki kaže vse svoje značilnosti

preprostega in prvinskega gledališča, zanimiva novost za naše odre. Delo je zelo posrečeno režiral Mile Korun. Za sceno in kostume je poskrbela Meta Hočevvar, za glasbeno opremo Aleksander Vodopivec, lektor te komedije pa je bil Jože Faganel.

Igra je bila posrečena in doživeta. Vse, ki so nastopili, je odlikovala velika uigranost, kar je seveda poudarila učinkovitost nekaterih scen.

Začela se je nova sezona, a s starimi težavami. Prav gotovo je vloga, ki jo igra gledališče v našem kulturnem življenju, izrednega pomena. Prav zato mu moramo vsi stati ob strani z večjo zavzetostjo

Pomemben teden za Jadranski zavod Združenega dela

V tednu, ki je za nami, so doživeli dijaki in profesorji »Jadranskega zavoda Združenega sveta«, ki imajo letos svoj sedež v hotelu »Evropa« v Bregu pod Nabrežino, vrsto pomembnih dogodkov.

V sredo, 13. t.m. zvečer, je bil v prostorih hotela Evropa, v katerem so zaenkrat nastanjeni, »Večer slovenske kulture«, namenjen dijakom, njihovim profesorjem in vodstvu zavoda. Večer je bil prvi od »kulturnih večerov«, ki jih misli zavod prirediti v sredah za svoje dijakke. Mladi dijaki, ki prihajajo iz tridesetih držav, so se tako lahko seznanili predvsem z delčkom slovenske pevske in glasbene kulture ter

so lahko nekoliko pogledali v svet slovenskih ljudskih plesov. Na večeru sta namreč nastopila dekliški pevski zbor »Igo Gruden« iz Nabrežine, ki ga vodi Matjaž Šček, in moški pevski zbor »Fantje izpod Grmade« pod vodstvom Iva Kralja. Oba zbora sta zapela več pesmi slovenskih skladateljev in prirejevalcev ljudskih pesmi. Folklorna skupina »Stu ledi« pa je zaplesala nekaj primorskih, gorenjskih in štajerskih plesov. Večer se je začel s pozdravom rektorja Jadranskega zavoda Davida Sutcliffea, ki je pozdravil prisotne in poudaril važnost teh tedenskih kulturnih večerov za spoznavanje kulturnega bogastva ljudi, ki živijo v krajih, kjer deluje zavod. Sledil je pozdrav župana devinsko-nabrežinske občine, za njim pa je spregovorila odbornica za kulturo prof. Marinka Terčon, ki je v svojem posegu kratko orisala zgodovinsko usodo našega naroda v občini in na teh tleh ter zaključila z mislijo, da hoče naš narod živeti in še naprej bogatiti svoje kulturno izročilo.

Po zgoraj omenjenem kulturnem sporedu, ki so mu poslušalci in gledalci sledili z velikim zanimanjem, je bilo poskrbljeno za srečanje med nastopajočimi in dijaki ter njihovimi profesorji. Pogovori so bili zelo zanimivi in so nedvomno obogatili tako mlade tuje goste, kot tudi vse, ki so se z njimi pogovarjali.

V nedeljo, 17. in v ponedeljek 18., pa je bilo uradno odprtje akademskega leta »Jadranskega zavoda združenega sveta«.

Prvo svečanost je zavod priredil v nedeljo zjutraj v tržaškem Avditoriju prvo slovesnost ob začetku letošnjega šolskega leta. Po pozdravnem govoru rektorja zavoda Sutcliffea je nastopil komorni orkester gledališča Verdi, ki je izvajal Tartinijeve in Vivaldijeve skladbe. Te jutranje prireditve so se udeležili tudi nekateri di-

jaki naših višjih srednjih šol in nekateri naši ravnatelji, ki sta jih povabila na to matinejo bivša dijaka slovenskega liceja, ki sedaj obiskujeta ta mednarodni zavod.

Popoldne pa je podobno slovesnost priredila tudi občinska uprava občine Devin-Nabrežina, ki je v prostorih sesljske letovišarske ustanove priredila večer. Jadranski zavod združenega sveta, ki je začel s svojim delom v devinsko-nabrežinski občini, so pozdravili župan Škerk, predsednik upravnega sveta zavoda Belci in predsednik turistične ustanove. Sledil je nato kratek pevski spored dekliškega zbora »Igo Gruden« in »Fantov izpod Grmade«. Oba zbora sta slovesnosti dala še posebno barvo in pečat.

Prava, slovesna otvoritev prvega akademskega leta Jadranskega zavoda pa je bila v ponedeljek v veliki dvorani tržaške univerze. Slovesnosti so se udeležili številni ugledni gostje. Med njimi je bil predsednik ustavnega sodišča prof. Elia, minister za šolstvo Bodrato, vladni komisar Marrosu, predsednik upravnega sveta zavoda Belci, angleški generalni konzul Reeve in drugi predstavniki dežel, odkoder prihajajo dijaki in profesorji.

Po pozdravnih besedah rektorja tržaške univerze prof. Fusarolija je orisal vso pot tega zavoda predsednik upravnega sveta Belci. Sledili so pozdravi, prvi je bil prebran pozdrav predsednika republike Pertinija, ki je pokrovitelj te pobude. Predsednikov pozdrav je prebral armadni general Mario Parisio. Britanski generalni konzul v Milanu Reeve pa je prebral pozdrav predsednika »Zavodov združenega sveta« walleškega princa Charlesa. Po njem pa je vse prisotne in Zavod pozdravil tržaški župan Cecovini.

Spregovorila sta tudi predsednik deželne odbora Comelli in minister za šolstvo Bodrato, ki je rekel, da bo s to novo šolo Trst postal svetovno stičišče različnih kultur, dodal pa je tudi, da bo italijanska država priznala spričevala dijakov, ki bodo dokončali študij na tej mednarodni šoli.

Prav gotovo je bil najbolj zanimiv govor, ki ga je imel zgodovinar prof. Denis Mack Smith, ki je govoril o zavodih združenega sveta in evropskem idealu. V svojem posegu je govornik razčlenil vlogo, ki jo je naše mesto imelo v zgodovini prav zaradi stikov, ki so jih Tržičani imeli z raznimi narodi in njihovimi kulturami. Zaključil pa je z mislijo, da je »Jadranski zavod združenega sveta« dobra možnost, da se ti stiki Trsta z ostalim svetom spet obnovijo in razvijejo.

Po tem govoru je spregovoril predsednik ustavnega sodišča prof. Elia, ki je govoril o človeških pravicah v demokratičnih družbah. Razvil je vrsto zanimivih misli, ki, upajmo, niso bile zaman.

Prvo akademsko leto »Jadranskega zavoda združenega sveta« pa je po Eliji odprl rektor zavoda prof. Sutcliffe.

—o—

PRIPRAVE NA POKRAJINSKI KONGRES SLOVENSKE SKUPNOSTI NA TRŽAŠKEM

Predsednik pokrajinskega kongresa Slovenske skupnosti v Trstu je na podlagi 16. člena strankinega statuta in na predlog pokrajinskega sveta SSK sklical redni pokrajinski kongres, ki bo ob začetku decembra.

Na podlagi pravil, ki so uvedla delegatski sistem na osnovi sekcij in prejetih glasov na deželnih volitvah, se bodo zdaj zvrstili kongresni strankinih sekcij. Priprave so že stekle.

RAZLAŠČANJA IN PREPOVEDI

■ nadaljevanje s 1. strani

jezika v javnosti. Posebno hud je sklep upravnega sodišča (TAR), ki je 23. septembra objavil razsodbo, da slovenski pokrajinski svetovalci v Trstu nimajo pravice, da govorijo v materinščini na zasedanjih.

V utemeljitvi razsodbe je med drugim zapisano, da manjšinsko zaščito sicer predvidevajo ustava, londonski memorandum in osimski sporazumi, s katerimi je Italija slovesno prevzela jasne obveznosti, ki pa jih ni ali ratificirala ali opremila z izvršilnimi normami, zato torej nimajo nobene moči!

Koliko naj ob takih »spoznanjih« zaupa človek obljubi o globalni zaščiti?

Naveličani smo čakanja in izigravanja. Senatno komisijo za ustavna vprašanja pozivamo, naj izpolni svojo dolžnost in resno ter odgovorno nadaljuje s komaj začetim, a takoj prekinjenim delom za zaščitni zakon!

MLADINSKA SEKCIJA
Slovenske skupnosti

Slomškova dneva na Tržaškem

Ob 120-letnici smrti škofa Antona Martina Slomška smo Slovenci po svetu priredili vrsto predavanj, spominskih slovesnosti in zborovanj, na katerih so govorniki obdelali najrazličnejše plati te znamenite duhovniške osebnosti, za katero upamo, da bo kmalu postavljena na oltar.

Slomška smo se v nedeljo in ponedeljek, 17. in 18. t.m., spomnili tudi na Tržaškem. Osrednja osebnost teh prireditev je bil Slomškov naslednik v mariborski škofiji, škof dr. Franc Kramberger. Tako je že v nedeljo zjutraj maševal pri jutranji nedeljski maši v Rojanu. Popoldne pa je vodil osrednjo slovesnost v Bazovici, ki se je udeležilo veliko število naših rojakov, saj je bilo res enkratno doživetje prisostvovati slovesni maši, ki je bila vsa v znamenju Slomška, tega velikega verskega organizatorja in duhovnega učitelja, pa tudi narodnega buditelja, pesnika in organizatorja ljudskega šolstva na Slovenskem. Pri slovesni maši niso sodelovali samo duhovniki, otroški in mešani pevski zbor, ampak tudi vsi verniki. Celotna podoba te slovesnosti je bila res enkratno doživetje.

Poleg te nedeljske svečanosti je škof

Kramberger spregovoril o škofu Antonu Martinu Slomšku tudi po radiu, v ponedeljek pa se je udeležil prireditve na slovenskem učiteljskem »A.M. Slomšek« v Trstu, kjer so dijaki pod vodstvom profesorjev pripravili lepo akademijo. Zapeli so nekaj Slomškovih pesmi in recitali nekaj njegovih pregovorov in rekov. Prisotne je pozdravila ravnateljica Slokar, pozdravil pa je tudi predsednik zavodskega sveta Dobrila. Po nastopu dijakov pa je spregovoril škof Kramberger, ki je v svojem govoru orisal predvsem Slomškova mlada leta. Njegovo učenje in delovanje v dijaških letih. Misel, ki je povezovala njegov govor, je ta, da je bila poznejša Slomškova duhovna, pedagoška in narodnobudilna pot zaznamovana že v mladih letih.

Nekakšno sintezo Slomškove osebnosti pa so poslušalci slišali lahko v ponedeljek zvečer na škofovem predavanju v Društvu slovenskih izobražencev. Poudaril je predvsem njegov doprinos k prenavljanju verskega življenja na Slovenskem in tudi v državi, k razvoju šolstva, precej pa se je ustavil tudi pri njegovem narodnem in družbenem delovanju in prepričanju.

PRETIRAVANJA O CIRILU IN METODU

■ nadaljevanje s 3. strani

prej, to se pravi pred Cirilom in Metodom, obstajali prevodi evangelijev v slovanske jezike tistega časa, ki so jih napravili misijonarji grškega rodu, ki so znali slovansko, ali sami slovanski misijonarji, menihi v grških samostanih, in tam sta se najbrž tudi Ciril in Metod naučila slovansko in zvedela za obstoj že napravljenih prevodov, ki sta jih vzela s seboj.

Avtor članka tudi ponavlja staro tezo, da je bil Ciril »po bistrini duha močnejši od Metoda«, čeprav je bil ravno Metod tisti, ki je moral dolga leta sam voditi misijon na Moravskem in v slovanski Panoniji in prenašati neštete težave, medtem ko se je Ciril ob prvi priložnosti, t.j. ob prvem potovanju v Rim, umaknil v samostan, morda že smrtno bolan. Ni jasno, odkod to zapostavljanje Metoda in zakaj se daje Cirilu taka prednost. Zato, ker je bil prej bizantinski funkcionar?

Na žalost ne manjka v članku niti fraza o Janezu Pavlu II. kot papežu »Slovanu«. Spričo neprestanega ponavljanja te fraze se je kar bati trenutka, ko bo izvoljen za papeža kak Nemec, Flamec ali Anglež. Tedaj bomo najbrž morali vsak trenutek poslušati ali brati fraze o papežu Germanu. Kaj pa bi šele bilo, če bi se znašel na stolu svetega Petra kak črnc! Tedaj bodo pač vsi, vsaj na Slovenskem, pisali o papežu črncu oziroma o papežu zamorcu. V tem zastarelem poudarjanju papeževega dozdevnega »slovanstva«, ki ga kot papež seveda niti ne bi smel kazati niti ga ne kaže, ker mora imeti enako pravičen in bližnji odnos do vseh narodov, jezikovnih skupin in ras, se tudi kaže okostenelost slovenske katoliške publicistike oziroma njenega precejšnjega dela.

Zasedanje komisije za gospodarska vprašanja

Goriška in novogoriška občinska uprava sta se pred kratkim dogovorili za skupno reševanje vprašanj, ki so vzajemnega pomena in ki zahtevajo dogovorjeno razreševanje, v izmenjavi mnenj in izkušenj. Zato sta sklenili, da imenujeta paritetne posvetovalne komisije za tri področja: gospodarsko, za prostorsko načrtovanje in ekologijo ter za družbene dejavnosti.

Prva izmed teh komisij za gospodarska vprašanja, se je sestala pretekli petek, 15. oktobra, v občinski palači v Gorici. Italijansko stran je vodil občinski odbornik Giannino Ciuffarin in so jo sestavljali predstavniki gospodarskih združenj in sindikatov; jugoslovansko delegacijo, v kateri so bili poleg predstavnikov skupščine občine tudi zastopniki nekaterih delovnih organizacij, pa je vodil načelnik marketinga pri Primorju export, Lucijan Vuga. Potem ko sta delegaciji poudarili potrebo medsebojnega sodelovanja pri reševanju gospodarskih vprašanj, so predstavniki raznih kategorij vzeli v pretres možnosti gospodarskega, zlasti pa še industrijskega sodelovanja. Vodja jugoslovanske delegacije je podal informacije o zakonodajnih predpisih, ki so v veljavi in ki urejajo to proble-

Slovenske šole na Goriškem so bile skoraj vse že poimenovane; v zadnji številki smo poročali o slovesnosti poimenovanja osnovne šole na Livadi v Gorici, po Otonu Župančiču. Kot je znano, so preteklo leto odprli v Števerjanu sodobno poslopje osnovne šole, ki je v ponos ne samo Števerjancem, ampak celotni naši narodni skupnosti. V letošnjem letu pa so sprožili akcijo za poimenovanje te šole po Alojzu Gradniku. Pripravljalni odbor je prišel do zaključka, da je treba zaradi nekaterih tehničnih problemov poimenovanje prenesti na poznejši čas. Zaradi tega so člani pripravljalnega odbora sklenili, naj bi bila prcslava ob koncu novembra ali v prvih dneh decembra, vsekakor pa letos, ko praznujemo stoletnico rojstva tega velikega slovenskega, briškega pesnika. V teku je pospešena akcija za postavitve doprsnega

kipa; prav tako dobro napreduje priprava primerne brošure, ki bo vsebovala poleg utemeljitve poimenovanja še veliko zanimivega iz nad sto let dolgega življenja števerjanske šole. Okvirni program predvideva slavnostni govor, nastop števerjanskih šolskih otrok s primernim programom in petje obeh vaških zborov ter blagoslovitev doprsnega kipa. Ker so s tako proslavo združeni veliki stroški, se je odbor obrnil na slovenske in druge ustanove in organizacije. Nekatere so že nakazale svoj prispevek, kot na primer števerjanska občinska uprava, Kmečka banka iz Gorice, Obrtno-kmečka posojilnica iz Ločnika, Prosvetno društvo F.B. Sedej iz Števerjana, goriška Cassa di risparmio. Odbor pričakuje, da bodo tudi druge organizacije in ustanove priskočile na pomoč in podprle to po-

dalje na 7. strani ■

Seja občinskega sveta v Sovodnjah

Sovodenjski občinski svet se je sestel v torek, 5. oktobra, svetovalci so najprej odobrili obračun za leto 1981, ki izkazuje 50 milijonov lir prebitka. Svet je ta prebitek namenil za občinsko telovadnico, pri čemer tudi svetovalci SSK niso imeli nobenih pridržkov, saj že od začetka gradnje dajejo temu objektu prednost. Po zadnjih izračunih naj bi telovadnica veljala nad 712 milijonov lir; gradbeno podjetje bo moralo končati dela v roku 180 dni. Državni prispevek 38 milijonov lir je občinski svet skoraj v celoti (30 milijonov) namenil za preureditev občinskih uradov in o-

preme. Nadalje je svet odobril načrt za odkup hiše in vrta, ki mejita na otroški vrtec v Sovodnjah; hiša naj bi postala socialni center. Sledila je razprava o javni razsvetljavi; župan Vid Primožič je svetovalce seznanil o pogodbi s podjetjem ENEL glede cestnih žarnic, ki niso bile nameščene v skladu s predpisi te ustanove. Svet je zatem razpravljal o razlastitvenem postopku zemljišča za podvoz pri sovojenjskem pokopališču. Župan je povedal, da si bo občina prizadevala, da bi bili lastniki zemljišč oproščeni davka INVIM. Z omenjenimi postopki naj bi začeli takoj, ker vodstvo železnice namerava začeti z deli že prihodnje leto. Občinski svet je odobril najnižje stopnje novih pristojbin davka iz zakona Bucalossi, ki jih je deželni odbor določil letos junija. Podžupan Vladimir Klemše je osvetlil nove zakone, ki se nanašajo na zasege zemljišč in zgradb. Do nedavnega je bilo treba pošiljati zadevno dokumentacijo v odobritev na pristojne deželne organe, sedaj pa je to prešlo v pristojnost občinske uprave. Sledila je debata o ureditvi pokopališč v Rupih in Gabrjah. To se bo izvedlo iz postavke v letošnjem proračunu, ki predvideva 5 milijonov lir za razna dela. V Rupih se bo uredila kapela, v Gabrjah pa bodo zvišali stopnice pri vhodu in v dogovoru z domačim župnikom premaknili križ, ki ga bodo zamenjali z novim in postavili na pročelje kapele. Tudi druga pokopališča v občini so potrebna nekaterih del, še zlasti ono na Vrhju. Tu ne bi začasno začeli z deli, ker obstaja namen, da bi ga celotno preuredili; regulacijski načrt predvideva celo drugačno lokacijo. Med točko »razno« je župan odgovoril na nekatera vprašanja, na primer v zvezi z urejanjem cestišča na novo asfaltirani cesti Rubije-Vrh. Svetovalec Tomšič je sprožil vprašanje novih tabel za poimenovanje ulic. Župan je dejal, da se bo ta sklep kmalu začel izvajati; nato je poročal o obisku v občini Medicina pri Bologni, ki ga je opravila občinska delegacija in o vabilu iz Smederevske Palanke v Srbiji na njihov občinski praznik. Sovodenjska občina vzdržuje namreč stike s to srbsko občino.

matiko; zaustavil se je tudi pri predlogih, ki jih razni organi pripravljajo, da bi jih čim bolj prilagodili današnjim gospodarskim razmeram. Delegaciji sta se strinjali, da bi na primer glede avtoprevoznitva ustanovili mešano družbo v okviru ustanavljajoče se mešane gospodarske zbornice. Sledil je pregled možnosti industrijske kooperacije. Kar se tiče valorizacije mejnega prehoda Štandrež - Vrtojba, sta strani ugotovili potrebo po čim večjem informiranju tega velikega obmejne objekta in se dogovorili, da goriška družba SDAG in Poslovna skupnost za izgradnjo mejnega prehoda preučita vse možnosti ustreznejše uporabe tega objekta in bodočega suhozemskega terminala. Nadalje je stekel pogovor o ustanovitvi gospodarske agencije na eni in drugi strani meje, ki naj bi imela naloge čim širšega informiranja in iskanja vseh možnosti gospodarske izmenjave in ponudbe. Delegaciji sta se končno dogovorili tudi za redno sestajanje komisije v trimesečnih rokih. Po končanih razgovorih na občini sta si delegaciji ogledali obmejni prehod Štandrež - Vrtojba pod vodstvom predsednika družbe, ki je zadolžena za upravljanje tega mednarodnega objekta.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Nova osma številka »Mladike«

Nova, osma številka Mladike se začneja z besedilom pridige škofa Bellomija pri maši za udeležence letošnje Drage na vrtu Marijanišča na Opčinah. Škof je rekel med drugim: »Temeljna vrednota v zgodovini je človek kot tak. Vse ljudi je treba zato resnično postaviti na isto raven, kar zadeva osnovne pravice osebe, predvsem resnice in svobode. Pravična družba je tista, ki ustvarja enake možnosti za vse, tako da lahko vsak sam sebe popolnoma realizira. Samo človeška oseba, če v nji vidimo sintezo raznih vrednot, miselno kategorijo, najvišji subjekt pravic in dolžnosti in prvenstveno interesno sfero družbe, more kulturo obvarovati ideološkega onesnaženja. Evangelij je za osebo: rešuje jo sužnosti zmote in greha, utrjuje jo v notranji enotnosti in v celovitosti vseh njenih sestav, spodbuja njene najboljše moči in jo dviga do višjih dimenzij, proti absolutnemu in večnemu.«

Sledi prijetno napisana novela Zore Tavčar »Portret z dečkom in deklico«, na temo prve ljubezni. Neglede na druge odlike njenega pisanja čutimo v njenem pisanju nekaj, kar pogrešamo pri večini sodobnih slovenskih pisateljev: kulturo.

Tudi v tej številki najdemo nadaljevanje izredno zanimivih dnevniških zapiskov pokojnega beneškoslovenskega župnika Antona Kufola. Sedaj se nanašajo ti dnevniški zapisi na leto 1944. Polemičen je komentar v rubriki »Pod črto«, pod naslovom »Politika brez sramu«.

Mladika prinaša tudi dolg pogovor s poljskim teologom Franciszkom Blachnickim. V njem govori ta poljski katoliški intelektualac o današnjem dogajanju na Poljskem, pa tudi o raznih drugih aktualnih temah, kot npr. o dialogu med marksizmom in krščanstvom, o ideji združene Evrope, o malih narodih v Evropi in njihovi nenadomestljivi in važni vlogi, o krizi evropske krščanske zavesti in drugem.

V rubriki Antena se revija spominja smrti prof. Ivana Theuerschuha, objavljene pa so tudi razne zanimive kulturne in druge novice. Olga Lupinc pelje naprej svojo živahno pisano rubriko »Naš jezik«, v kateri opozarja na najhujše napake v današnji časnikarski slovenščini. O Španiji kot deželi Mundiala pa piše Saša Rudolf in osvetljuje posebno podrobno severnošpansko deželo Galicijo. Pesnik Vladimir Kos je prispeval pesem z naslovom »Za oranžno rožnate gladole«. Precej ima povedati tokrat »Čuk na Obe-lisku«, najprej v zvezi z Drago.

Tudi ta številka Mladike vsebuje dijaško priložnost »Rast« na štirih straneh. Med drugim prinaša članka »Odgovornost svobodne izbire« in »Dijaško gibanje pred izbiro« ter ciklus kar presenetljivo dobrih pesmi neke Marjanke. Če bi jih dobila v objavo kaka revija tipa »Mladje«, bi si lahko obliznila prste. Škoda le, da toliko mladih pesnic, ki pokažejo velik talent, po prvih desetlinah pesmi umolkne. Upajmo, da z Marjanko ne bo tako in da bo vztrajala.

Še vedno odmevi na »Glas Korotana«

Od številnih strani še vedno prihajajo odmevi na zadnjo številko »Glasa Korotana«, ki jo je ob svoji 15-letnici obstoja izdal visokošolski dom Korotan na Dunaju.

Obširno je poročal o tej številki tudi Radio Celovec v svojih slovenskih oddajah, kakor tudi Radio Köln v oddajah »Nemški val«, ki so namenjene tujini. Med temi je tudi slovenska. Poročila za obe postaji sta pripravila gospa Milenka Merlak ter njen mož dr. Lev Detela, ki živita na Dunaju in se zelo udeležujeta pri seznanjanju sveta s slovensko kulturo in slovenskim narodom.

O Glasu je prav tako poročal »The South Slav Journal« (London), ki izhaja v angleškem jeziku. Tudi njegova ocena je vsebini Glasa zelo

rantanski klobuk in črni panter na karantanskih ščitih. Razvoj obeh je prikazan iz najzgodnejšega časa in jasno osvetljuje nedvomno vlogo slovenskega ljudstva posebno v zgodovini srednjega veka.

S posebnim pismom je naročila Glas tudi največja knjižnica na svetu — Library of Congress iz Washingtona, kar pomeni, da je omenjena številka Korotanskega glasila zares prodrla ne le v Evropo, marveč tudi v zahodni svet.

Vedeti je namreč treba, da je zahodni svet v zadnjih sto letih črpal podatke za svoje enciklopedije, priročnike, zgodovinske in kulturne ter zemljepisne knjige predvsem iz nemških spisov. Skupaj z nemškonacionalno ideologijo vred. Zaradi te ideologije ter njenih namenov, izničiti slovensko zgodovino in narod ter polastiti se njegovega prostora s ponemčenjem, so sistematično zamolčani vsi pomembni dogodki iz slovenske zgodovine, jezik Slovencev pa prikazan kot malo kulturna slovanska govorica. Takšna podoba je iz nemških spisov zašla v angleške knjige in še naprej ter straši danes po obsežnem anglosaškem in španskem jezikovnem prostoru.

In to v taki meri, da ima odmev nazaj na slovenske pisce, ki si z resnično podobo slovenstva ne upajo na dan, češ da tuji znanstveniki 'ako in tako pišejo. Bojijo se, da bi tuji njih pisanja potem ne priznali za znanstveno. Prav v tej zvezi pravi dr. A. Kopal v dopisu enemu od sodelavcev Glasa: »Na kaj takega bi se dalo marsikaj povedati, zlasti še o škodi, katero so baš poklicni zgodovinarji storili našemu narodu.«

Novi »Most«

Pred kratkim je izšla nova dvojna številka revije Most, 63. in 64. Začenja se s predavanjem, ki ga je imel deželni odbornik Sergio Coloni avgusta za okroglo mizo v Trentu na temo »Za zaščito jezikovnih manjšin, ki živijo na državnem ozemlju«. Predavanje je imelo naslov »Kakšen zaščitni zakon za Slovence v Furlaniji - Julijski krajini?« Uredništvo je uvrstilo pred besedilo Coloničevega teksta kratek uvod, v katerem piše med drugim: »Zdi se nam, da narodnostni podatek ne more nikoli biti v »prvi vrsti« subjektiven. Avtohtona narodnostna skupnost živi, konec koncev, že stoletja na določljivem in omejenem prostoru. Njeni člani so v skupnosti od rojstva. Narodnost ima precej jasne objektivne znake: to so že njeni člani pa še jezik, kultura, ozemlje in podobno. Če bi narodnostni podatek bil povsem subjektiven, bi morali pričakovati, da v Lombardiji ali v Laciju nastanejo nove narodnosti na podlagi individualne izbire in združevanja. To se ne dogaja nikoli; narodnostno pripadnost določajo objektivni elementi, brez katerih tega pojava sploh ni. To, kar se v resnici dogaja in kar je podobno »subjektivnemu vidiku«, o katerem govori načrt Krščanske demokracije, je narodnostni »odpad« ali, z drugimi besedami, asimilacija, ki jo povzroča družbeno-gospodarski, ideološki, politični ali kulturni pritisk, ki je posledica nadvlade ene skupine nad drugo. Gotovo je, da bi se v razmerah popolne enakosti sredstev in pravic nihče tako ne asimilirail, da bi zatajil svoj izvor. Zakaj naj bi to storil? Zakonsko zaščito predlagamo prav zato, da bi omejili ali onemogočili, da bi se to zgodilo, se pravi, da želimo razviti enakost med prevladujočo in prevladano skupino. To je razlog, po našem mnenju, zaradi katerega ni moč naslanjati zaščitnega zakona, ki je usmerjen v to, da bi manjšinsko asimilacijo onemogočil, na učinek asimilacije. To je protislovje med načeli, ki naj bi uravnavala zakon. Če pa gledamo onkraj načel, tedaj moramo priznati, da je miroljubna in sredinska politika Krščanske demokracije v zadnjih desetletjih krepko pripomogla do »zorenja« tega občutljivega problema, za katerega mi Slovenci trdno upamo, da bo čimprej rešen.

Sledijo trije spisi kulturno-literarnega značaja. Gino Brazzoduro, sourednik revije, objavlja esej z naslovom »Slataperjeva protislovja — Ob ponovnem branju »Močega Krasa«. Taras Kermauner je prispeval esej »Ali je Kosovelova religiozna, etična, socialna drža še zavežljiva?« Urednik Aleš Lokar pa je postavil pred oba prispevka svoj krajši esej z naslovom »Slataper in Kosovel — le dva kraška pesnika?« Vsi trije eseji so zanimivi, a imamo vtis, da obravnavajo motive in miselni svet, ki je že precej zastarel in prevlečen z miselno plesnijo. Zlasti Brazzoduro in Kermauner pripisujeta Slataperju in Kosovelu nekaj hudo pretiran ideološki in filozofski pomen, o kakršnem se ni pesnikoma sama najbrž niti sanjalo, ker sta bila pač predvsem pesnika oziroma umetnika besede. Posebno Kermauner se trudi, da bi napravil iz Kosovela pesnika-filozofa.

Marjan Rožanc zaključuje v tej številki revije svoj roman »Hudodelci«, ki je medtem izšel tudi v knjigi in je zato objavljen v »Mostu« samo v italijanskem prevodu.

V reviji najdemo še uredniški komentar o romanu »Bom videl Singapur?«, ki ga je objavil v tem poletju tržaški dnevnik »Il Piccolo« in katerega avtor je znani italijanski pisatelj Pie-

Ob koncu praznovanj tridesetletnice slovenskega skavtstva v zamejstvu bo v nedeljo, 31.10.1982,

SKAVTSKA PRIREDITEV

v Kulturnem domu v Trstu (ulica Petronio 4). Začetek ob 17. uri. Vljudo Vas vabimo, da se je udeležite.

Tržaški skavti in skavtinje

naklonjena, saj pravi med drugim (v slovenskem prevodu): »Publikacija je lepo ilustrirana in dobro napisana ter se zanima skoraj izključno za dva značilna simbola slovenske zgodovine: ka-

PREJELI SMO V OBJAVO:

SSK O ZADNJIH OMEJEVALNIH JUGOSLOVANSKIH UKREPIH GLEDE OBMEJNEGA PROMETA

Zadnji drastični ukrepi, ki jih je sprejel jugoslovanski zvezni izvršni svet v zvezi s prestopanjem jugoslovanskih državljanov čez mejo, so v deželi Furlaniji-Juljski krajini razumljivo nalleteli na negativne in zaskrbljujoče odmeve. Se posebno zaskrbljenost so povzročili med prebivalci vzdolž meje od Trbiža preko Čedad in Gorice do Trsta, ki so na temelju videmskega sporazuma že več kot dvajset let neovirano prehajali mejo s prepustnicami, kar se je izkazalo na nadvse pozitivno sredstvo za normalizacijo razmer na omejenem področju.

V tem okviru so tudi pripadniki slovenske narodne manjšine vzpostavili vsestransko razvejanost odnose na vseh ravneh z matičnimi rojaki na drugi strani meje, zlasti še na kulturnem in turističnem področju. Zato Slovenska skupnost v deželi Furlaniji-Juljski krajini izraža zaskrbljenost nad tako omejevalnimi ukrepi za prehajanje meje, ki formalno prizadevajo prebivalstvo onkraj meje, a se je resno bati, da bodo nujno vplivali na močno skrčenje osebnega in drugega prometa tudi iz Italije v Jugoslavijo.

Nesporno je, da ima vsaka država pravico varovati se pred škodljivimi pojavi za svoje gospodarstvo, a po drugi strani si je v današnjih razmerah težko predstavljati vrnitev v čase zaprte meje, ki so za nami. Od takšnega povratka nazaj bi največjo škodo imelo obmejno prebivalstvo, ki se je najbolj posluževalo ugodnosti odprte meje.

SSK se zavzema za to, da se ne prekine krajevni obmejni promet, ki je toliko prispeval k splošnemu pomirjenju in k uresničitvi načela odprte meje v obojestransko korist.

Zato upa in pričakuje, da bodo pristojni organi matične domovine ustrezno pregledali sprejete ukrepe, posebno glede maloobmejnega prometa.

PIŠMO DEŽELNEGA TAJNIŠTVA SSK PREDSEDNIKU REPUBLIKE SANDRU PERTINIJU

Deželno tajništvo Slovenske skupnosti je na svoji zadnji seji obravnavalo tudi znano razsodbo deželnega upravnega sodišča, ki odreja pravico do rabe slovenskega jezika v tržaškem pokrajinskem svetu, in s tem v zvezi poslalo predsedniku republike Pertiniju naslednje pismo:

Deželno upravno sodišče v Furlaniji-Juljski krajini je z razsodbo z dne 23. septembra t.l., št. 179., potrdilo razveljavitev določbe notranjega pravilnika tržaškega pokrajinskega sveta, po kateri »svetovalci slovenskega jezika smejo govoriti v svojem materinem jeziku«.

To dejanje resno ogroža konkretno zaščito osnovnih pravic slovenske narodne skupnosti, z jamčenih po republiški ustavi, in polno izvajanje mandata svetovalcev slovenskega jezika.

Obračamo se zato na Vas, gospod predsednik, da vas informiramo o vsebini gori omenjene razsodbe, ki izvoljenim pripadnikom slovenske narodne manjšine v tržaškem pokrajinskem svetu ne priznava pravice, da smejo uporabljati svoj materin jezik.

PO RAZSODBI

Pokrajinskem svetovalec SSK dr. Zorko HAREJ je v zvezi z nedavno razsodbo deželnega upravnega sodišča, ki prepoveduje rabo slovenščine v izvoljenih telesih, naslovil 13. t.m. na predsednika pokrajinske uprave v Trstu naslednje vprašanje:

»Glede na to, da republiška ustava jamči zaščito narodnih in jezikovnih manjšin na svojem ozemlju;

Da je ena najosnovnejših pravic pripadnikov neke narodne skupnosti raba materinega jezika v javnih odnosih in pri izvrševanju javnih funkcij;

da je zato pokrajinski svet v Trstu s sklepom z dne 16.5.1977, št. 344, nameraval uresničiti takšno pravico z izglasovanjem posebnega dodatka k svojemu notranjemu pravilniku, po katerem »svetovalci slovenskega jezika smejo govoriti v svojem materinem jeziku«;

da je nato pokrajinska uprava vložila priziv na deželno upravno sodišče Furlanije-Juljske krajine proti razveljavitvi omenjenega odstavka s strani osrednjega nadzornega odbora;

da je deželno upravno sodišče z razsodbo z dne 23.9.1982, št. 197/82, zavrnilo omenjeni priziv tržaške pokrajine, podpisani svetovalec

vprašuje

predsednika in odbor, kakšne korake in ukrepe namerava sprejeti pokrajinska uprava, da svetovalci slovenskega jezika ne bi bili prikrajšani pravice, da se lahko izražajo v svojem materinem jeziku.

—O—

PRIPRAVE ZA POIMENOVANJE OSNOVNE SOLE V ŠTEVERJANU

■ nadaljevanje na 5. strani

budo. Odbor poziva tudi vaščane, naj prispevajo v ta sklad, saj gre končno za šolo, kjer se učijo njihovi otroci. V ta namen je odbor pooblastil za pobiranje prispevkov Jožico Pintar za Dolenji konec, Dušana Drufovka za Ščedno, Jolando Komic-Koršič za Sovenco in dr. Heleno Knez - Di Battista za Britof.

—O—

NOVA ŠTEVILKA MLADIKE

■ nadaljevanje s 6. strani

ro Chiara. Del zgodbe se dogaja v predvojnem času v Ajdovščini in v krajih na ozemlju današnje dežele Furlanije-Juljske krajine, tudi v Trstu. Poleg tega prinaša revija še nekaj krajših stvari, med drugim dopis Jožeta Javorška. Ta številka je spet dvojezična.

Karantanski klobuk

Najpristnejši slovenski simbol 1

JOŽKO
ŠAVLI

Iz učbenikov slovenske zgodovine veje še danes sistematično prepričevanje o »nezgodovinskosti« slovenskega naroda. Učbeniki temeljijo, vede ali ne, na meščansko nacionalnem modelu zgodovinskega prikazovanja, kakršnega je v prejšnjem stoletju izdelalo z nacionalizmom prežeto zgodovinske pisarje ob dokončni prevladi kapitalističnega meščanskega družbenega reda, temelječega na ideologiji o istovetnosti države, jezika in naroda.

Taka ideologija, razglašena s takratnih univerz, za ideološko korist nacionalne države, ki jih je vzdrževala, je umetno ustvarila »zgodovinske« narode (Nemce, Francoze, Italijane...), kar v resnici sploh niso bili, temveč so se jezikovno zlili šele po stoletjih bivanja v skupni državi, narodnostno t.j. današnja jezikovno zavest pa začutili šele v prejšnjem stoletju in še to ne sami od sebe, temveč šele z organizirano akcijo oz. po ideologiji okrepljenega meščanskega razreda oz. njegovih vodilnih krugov, liberalnacionalnega, prostozidarskega in judovskega.

Nacionalna ideologija je postala orodje vodilnih meščanskih krogov. V tem cilju so male, v resnici resnično zgodovinske narode ter njih kulture razglasili za »nezgodovinske«, nezmožne napredka in razvoja. Zato naj bi se zlili z velikimi in jim dali življenjski prostor. To pa je dejansko pomenilo za vladajočo meščansko plast nova območja, na katera bi raztegnila svojo moč in s tem svoje bogatenje.

Nemški vodilni meščanski razred si je v prejšnjem stoletju postavil za cilj raztegniti nemški jezikovni prostor vse do Trsta in ustvariti s tem nemški most od Severnega do Jadranskega morja. Slovenci se tedaj najdemo ravno na poti nemškonacionalnega pohoda, čigar nositelji za dosego svojega namena niso izbirali sredstev. Poslužili so se vsega, od prežetja državnega uradništva in vlade v tedanji monarhiji, do gospodarskega pritiska na slovenske ljudi, pa do potvarjanja jezikoslovja, zgodovine in drugih ved, odetega v dozdevne akademske rešnice.

Slovenec, narodu s primitivnim, majhnim in nesmiselnim jezikom, narodu brez zgodovine, zarukanih kmetavzarskih manir, brez finejšje kulture ipd., naj ne bi preostalo drugega, kot da se ponemčijo; v mogočem nemštvu bi slovenski ljudje našli mnogo boljše osebno kariero kot pa v revnem, nesmiselnem slovenstvu.

Takšni ideologiji se je večina slovenskega izobraženstva odločno uprla, ni pa uspela zavrniti in razčistiti vseh potvorb o slovenski zgodovini, jeziku in kulturi, ki jih je kot akademske resnice razširilo nemštvo. Ker jih ni znalo zavrniti, jim je skušalo nadeti častitljiv, celo karizmatičen videz — npr. pisatelj I. Cankar v svojih delih, v katerih istoveti slovenski narod s hlapci in deklami in mu daje s tem novo veličino, v duhu prebujajoče se proletarske oz. socialistične ideologije. In kdo bi odslej sploh povdomil v cankarjanske ideje?

Slovenski zgodovinarji kot J. Gruden, F. Kos ali J. Mal in še drugi so sicer dokaj uspešno pobijali posamezne ideološke trditve nemškonacionalnih piscev v prikazovanju dogodkov iz slovenske preteklosti, zlasti v tem, kar zadeva njih sramotilna tolmačenja, niso pa ob takratnem stanju ved in raziskav oz. metodologije znali kritično ovreči zgrešenega nacionalističnega modela oz. jezikovnega tolmačenja zgodovine, saj se

— Mihec, jest mislem, de be tudi midva mogla postat bol resna jn ne zmiri čkolirat samo od kašnih bab. Meni je aden očitau, de se preveč zgeblavamo u majhne podrobnosti jn de nisma neč načelna.

— Sej, sej. Sm brou tudi u Primorskem Dnevniki, de se ni smet zgeblavat u polemiko, ke tu samo razdvaja našo slovensko enotnost. De je treba bet načelen jn držat vkep.

— Ja, z drugimi besedami, de je treba samo moučat jn hvečjemi kimat jn hvalat vse od krāja. Ma jest se prašam, ki je pole tisti pluralizem, ke se zadne cajte dosti imenava.

— Videm, de ti ne znaš, kej je ta pravi pluralizem. Ti zdey povem pluralizem je, če aden reče: tu je imenitno; drugi pej reče: tu je fino; tretji: imenitno je povedau; četrti: tu je taku dobro, de bulše ne more bet; peti: tu nima no-

benga falerja — jn taku naprej. Tle videš, de je vsak reku nekej družga. Videš, tu je pluralizem.

— Jn če be tou kašen reč kej družga? Denmo reč: posrali so ga?

— Ne, tu pej ne! Zatu ke tu je vre polemika jn tu škode naši enotnosti. Se ne smemo zgeblavat u drobnarije, ke tu nima nobenga haska. Načelno moremo bet načelni.

— Ma vidi, ke tudi načelnost je prouza-prou sumljiva reč. Poglej, denmo reč, države jn vlade. Vse po vrsti so načelno za mir — ma vselih se vojskavajo na vseh konceh jn krajeh. Ti ne bom nanka naštevau. Jest ne znam, kej je taka načelnost vredna.

— Nekej jemaš prou. Denmo reč tudi zastran naše globalne zaštite. Tisti zakon neče jn neče prit ven. Ma tistga ke prašaj, vsak ti bo reku, de je načelno za naše pravice. Vse stranke (morbet prfina mišini) pravejo, de Slovenci jemamo načelno prou. Ma samo de pole u praksi je vse drugače jn ga nam zabivajo kar naprej. Tudi kadar nam jamajo zemljo, zmiram pravejo, de načelno jemamo vse račone, ma zemlo vselih poberejo. Jn je nanka ne plačajo.

— Ja, ja. Sej tudi naša vlada jn parlament so vsi za tu, načelno, de je treba šparat. Ma uani si pej zvišajo plače jn zapraulajo luđski dnar še bol ku prej. Jest bi si s tašno načelnostjo nekej obrisau.

— Videš, tu be bla vre polemika. Ke tašno obravnavanje podrobnosti samo škode. Razdvaja ledi, pride ven pričkanje jn kreganje jn vselih neč ne pomaga. Jn pole gre tašna reč tudi na živce, človek postane nervozen jn taku je škod-

ljivo tudi za zdravje. Zatu jest rečem, de poslušajmo, kar nam pravejo naši časniki, ke nam samo dobro čejo jn ne stojmo polemizirat.

— Češ reč, de dejmo samo kimat, če pej les nomalo zaploskat jn neč miselt.

— Taku, ja! Sej je vre ranki Švejk zmiram pravu: Vojak ne smej miselt. Zanj misle njegov predpostavljeni.

—o—

ISKANJE NARODNEGA IZVORA

■ nadaljevanje s 3. strani

ca« je pomenila in pomeni še danes na Koroškem isto kot »gorica«, t.j. posestvo. Iz kmetije so torej napravili kuro, kakor da bi bili davni dokumenti, zapiski županov, naštevati kure namesto kmetij. Tako so tudi smešili slovensko zgodovino. Starejši slovenski zgodovinarji proti takim hotenim ali nehotenim, iz nevednosti porojenim žalitvam slovenske zgodovine niso protestirali in tako so prodrle v debele zgodovinske knjige v tujih jezikih.

Če se danes posamezni slovenski zgodovinarji trudijo, da bi razčistili te stvari in razkrili pravo slovensko zgodovino tako pred Slovenci samimi kot pred tujimi zgodovinarji, opravljajo s tem z zamudo delo, ki bi ga bile morale opraviti že prejšnje generacije slovenskih zgodovinarjev, pa ga niso, ker so bile preveč pod vtisom napačnih trditev tujih zgodovinarjev o slovenski preteklosti. Samo tako se je moglo zgoditi, da sta šele današnja slovenska zgodovinarja Šavli in Mirt odkrila dva prastara slovensko-karantanska državna grba iz srednjega veka (črnega panterja in kmečki klobuk) in s tem dokumentirala takratno slovensko-karantansko državo.

menda še niti niso zavedali dodobra pojma »ideologija«, njenih pristranskosti in polresnic, s katerimi uspešno zavaja prikazovanje prave stvarnosti.

Tudi oni so bili prepričani o suženjskosti in hlapčevstvu Slovencev v zgodovini, se silili videti v tem krepost ter iskali pri stranskih vratih rešitev v panslovanstvu t.j. v okrilju domnevnega slovanskega naroda, ki naj bi nekoč obstajal. Takšno umišljeno slovanstvo je seveda daleč presegalo celo samo mogočno nemštvo in to dejstvo jim je dajalo vsaj nekaj notranjega zadoščenja.

Posledica takšne »rešitve« je bila ta, da sploh niso več samostojno raziskovali slovenske zgodovine, temveč le še kot del zgodovine »Slovanov«.

V takem stanju je slovensko zgodovino pisje prijadralo v novo državo SHS po prvi svetovni vojni. V tej novi državi so se kmalu pokazale velesrbske težnje po zlitju drugih narodov v enotnega jugoslovanskega, ki bo dokončno varen pred pritiskajočim nemštvom, in poprej še romantične predstave o močnem enotnem slovanstvu so postale nova uradna ideologija za psihološko in zatem tudi narodnostno uničenje slovenstva.

Novi centralistični režim je zagotavljal poklicno kariero takim osebnostim, ki so tolmačile slovensko preteklost zgolj slabšalno in poniževalno. In očitno ni naključje, da je postal profesor za jugoslovansko (sic!) zgodovino na ljubljanski univerzi Ljudomil Hauptmann, ki je skušal sramotilnim nemškim trditvam glede Slovencev dati še bolj utemeljeno podobo. »Odkril je«, da so bili celo kosezi v Karantaniji v bistvu Hrvati in da slovenski narod nikoli v zgodovini ni bil svoboden. Slovenci naj bi bili torej nezgodovinski, nesposobni razvoja. Edino Srbi da so zgodovinski narod, ki da mu gre prvenstvo na Balkanu, saj so celo pod turško zasedbo uspeli razširiti svoje ozemlje vse do Donave in osvojiti važen moravsko-varcarski jarek. t.j. strateško pomembno prometno žilo Balkana. Na tem jarku da se blešči krona carja Dušana. Le eden t.j. srbski narod lahko reši Balkan tujih varuhov in ne trije... Tako v obsežnem spisu »Priroda in zgodovina v razvoju Jugoslavije« (Njiva II, Ljubljana 1922). (1)

Ta stališča so danes le nekoliko omiljena. Sedanji ljubljanski zgodovinar Bogo Grafenauer se bistveno ni izneveril Hauptmannovemu pristopu, razen kar zadeva velesrbsko sestavino. Namesto nje je vnesel v prikazovanje slovenske marksistično izhodišče, s katerim skuša pojasnjevati zgodovinske dogodke zgolj na podlagi materialističnih interesnih ozadij, dasi je pri tem metoda zgodovinskega materializma sama po sebi dovolj široka in ne terja zgolj suženjskega in podložniškega tolmačenja narodne zgodovine. Toda Bogo Grafenauer se še

vedno drži takšnega tolmačenja slovenske preteklosti.

Človek bi pričakoval, da se bodo vsaj slovenski pisci v svetu, ki niso vezani na ideologije političnih režimov, znali izkopati iz vkoreninjenih pogrešnih gledanj (stereotipov) in zavzeli o obravnavanju slovenske preteklosti samostojna slovenska stališča. Nič takšnega! O slovenski »nezgovovinskosti« je prepričan celo takšen kritičen pisec, kot ga najdemo v osebi Franceta Dolinarja, ki pravi med drugim:

Pred letom 1848 smo bili Slovenci etnografsko definirani kot slovenski jezik govoreči prebivalci Kranjske, Koroške in Štajerske (prim. naslov Kopitarjeve Slovnice iz leta 1808: Grammatik der slawischen Sprache in Krain, Kärnten und Steiermark)...

Nehistoričen narod je narod, ki v zgodovini ni dejavno navzočen in uveljavljen, ker nima ali že davno več nima svoje lastne državne strukture, tako da si ni mogel ohraniti niti po sebi imenovane politično-teritorialne organizacije, ki mu je ostala kot preostanek nekdanje lastne državnosti, ki bi nanjo mogel odpreti svojo prizadevo za vnovično uveljavitev med narodi. V družbi narodov je brez zgodovinske legitimacije, ki mu jo more v odnosih med narodi izsklenjeno dati zgolj lastna država .. (2).

(Dalje)

(1) S Hauptmannovimi stališči v tej razpravi se spoprime J. Mal. Prim. »Nova pota slovenske historiografije?«, »Čas« 1923, str. 210

(2) F. Dolinar, Odsotnost slovenske državne misli v prevratu 1918, Buenos Aires 1971, str. 5, 6